

§ 231

Diarienum: IFN-2021/00171

Yttrande över remiss - Stärkt rätt till personlig assistans SOU 2021:37 S2021/04587

Beslut

Individ- och familjenämnden yttrar sig till Socialdepartementet i enlighet med yttrande 2021-06-22.

Ärendebeskrivning

Umeå kommun har genom remiss från Socialdepartementet ombetts att yttra sig över utredningens förslag eller materialet i rubricerat betänkande. Utredningen har haft i uppdrag att se över möjligheten att stärka rätten till personlig assistans för stöd vid egenvårdsinsatser, och att analysera och ge förslag på hur rätten till personlig assistans för behov av hjälp med tillsyn kan stärkas och att göra en översyn av hur föräldraansvaret vid bedömningen av barns rätt till personlig assistans kan smaldas av.

Arbetsutskottets beslutsordning

Arbetsutskottet beslutar att föreslå nämnden att bifalla tjänsteskrivelsen.

Nämndens beslutsordning:

Yrkanden

Andreas Lundgren (S), Birgitta Nordvall (KD) och Igor Hell (M) yrkar bifall till arbetsutskottets förslag till beslut.

Propositionsordning

Ordförande finner att nämnden bifaller arbetsutskottets förslag till beslut.

Beslutsunderlag

Yttrande 2021-06-22

SOU 2021:37 Stärkt rätt till personlig assistans, med tillhörande missiv

Beredningsansvariga

Maria Sydlén, jurist

Sakkunniga

Caroline Björnholt, Socialt ansvarig samordnare

Ann-Gerd Töyrä, Medicinskt ansvarig sjuksköterska

Kerstin Rahkola, Medicinskt ansvarig sjuksköterska

Sandra Scherman, Medicinskt ansvarig för rehabilitering

Beslutet ska skickas till

Socialdepartementet

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Yttrande över remiss - Stärkt rätt till personlig assistans SOU 2021:37 S2021/04587

Betänkandet SOU2021:37 Stärkt rätt till personlig assistans. Ökad rättssäkerhet för barn, fler grundläggande behov och tryggare sjukvårdande insatser (S2021/04587)

Sammanfattning

Umeå kommun ser i stort positivt på förslagen som bl.a. kommer att bidra till en högre patientsäkerhet, enhetligare bedömningar med bättre förutsägbarhet och att personer som pga. gällande praxis har förlorat möjligheten eller haft svårt att kvalificera sig för rätten till personlig assistans i vissa avseenden, åter kommer att beredas inträde till insatsen personligassistans för sina hjälpbehov.

Umeå kommun har emellertid synpunkter på vissa av förslagen. Kommunen anser att det som tillägg till att egenvård inte omfattas av hälso- och sjukvårdslagen, bör kompletteras med en skrivning som anger att den inte heller omfattas av patientförsäkringen enligt patientskadlagen. Kommunen anser vidare att tillägget "*inom sitt ansvarsområde*" skall följa med över till den nya lagen angående vem som får göra en egenvårdsbedömning. Egenvårslagen bör enligt kommunen också föras med ett krav om att patientens inställning till egenvård så långt som möjligt skall klarläggas och att det inte skall finnas anledning att anta att han eller hon skulle motsätta sig att hälso- och sjukvårdsuppgiften utförs som egenvård. Kommunen anser att en skriftlig planering alltid skall göras när den enskilde behöver hjälp att utföra egenvården av någon som gör det i sin yrkesutövning.

Kommun är tveksam till om förslaget om ändring i patientlagen åstadkommer den ändring som behövs för att möjliggöra i att överföra ansvaret för egenvård på någon som skall utföra den självständigt i sin yrkesutövning utan medverkan av den enskilde.

I samband med att hälso- och sjukvården ska ta särskild hänsyn då vård skall ges till personer med stora och varaktiga funktionshinder, ser kommun att det föreligger behov av vissa lagändringar för det fall att Kommuner enligt förslaget skall kunna ta ansvar för att både utföra och erbjuda viss typ av hälso- och sjukvård.

Kommunen anser att det föreligger ett behov av utökad anmälnings- och uppgiftsskyldighet i ärenden om personlig assistans.

Synpunkter på förslagen

Avsnitt

9.4.1 Behov av en lagstiftning som tydliggör hälso- och sjukvårdens roll och ansvar vid egenvård.

Umeå kommun instämmer med förslaget och ser positivt på att egenvård regleras på en högre författningsnivå än myndighetsföreskrifter.

9.4.2 Lagens syfte, innehåll och tillämpningsområde

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.4.3 Definitioner

Umeå kommun ställer sig bakom förslaget, men anser att det som tillägg till att egenvård inte omfattas av hälso- och sjukvårdslagen, bör kompletteras med en skrivning som anger att den inte heller omfattas av patientförsäkringen enligt patientskadelagen. Det fyller ett pedagogiskt syfte i att synliggöra att om patienten skadas vid utförandet av egenvård så gäller inte patientförsäkringen, utan att bedömningen av ansvaret istället kommer att följa av de allmänna skadestånds- och straffrättsliga reglerna.

9.4.4 Vem som får göra en egenvårdsbedömning

Umeå kommun ser positivt på att i lag reglera vem som får göra en egenvårdsbedömning men avstyrker förslaget om att "inom sitt ansvarsområde" inte följer med till den nya lagen. Kommunen anser att förslaget riskerar att skapa en otydlighet för den praktiska tillämpningen av den nya lagen och anser att skrivning skall följa med för att säkra att det inte kan uppfattas som en ändring i förhållande till 4kap 1§ i Socialstyrelsens föreskrift.

9.4.5 Patientmedverkan och information

Umeå kommun ställer sig bakom förslaget, och ser positiv till krav om patientmedverkan och att patienten skall få den information som behövs för att kunna utöva självbestämmande. Kommunen anser dock att dessa krav, bör kompletteras med ett uttalat krav om att utreda patientens

inställning till egenvård, detta är av särskild betydelse när det handlar om mer komplexa vårduppgifter och för den med nedsatt eller ingen beslutsförmåga och som för egenvård är beroende av att någon i sin tjänsteutövning utför den.

Det nyttobetonade i att en hälso- och sjukvårdsuppgift skulle kunna utföras som egenvård av någon i sin yrkesutövning som är villig att acceptera ansvaret, det får inte åsidosätta den enskilde och dennes ställning i något fall, särskilt som att resultatet av att en hälso- och sjukvårdsuppgift utförs som egenvård innebär att uppgiften lämnar sjukvårdens ansvar och kvalitetssystem och övergår på annan. Det är långt ifrån alla med nedsatt eller ingen beslutsförmåga som faktiskt har en god man eller förvaltare, men en sådan företrädare har trots det, ingen rätt att samtycka till vård för sin huvudman mot dennes vilja.

För att ytterligare stärka patientens ställning anser kommunen att det av egenvårslagen uttalat bör framgå att patientens inställning till egenvård så långt som möjligt skall klarläggas och att det inte skall finnas anledning att anta att han eller hon skulle motsätta sig att hälso- och sjukvårdsuppgiften utförs som egenvård.

9.4.6 Inget förslag på nya regler som bryter sekretess och tystnadsplikt mellan hälso- och sjukvården och den som hjälper den enskild med egenvård.

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.4.7 Bedömningen av om en åtgärd kan utföras som egenvård

Umeå kommun ställer sig bakom förslaget. En tydlig reglering är viktig, oaktat en uttrycklig begränsning eller uppräknings av vilka åtgärder som kan vara aktuella för egenvård eftersom det i varje fall handlar om att överlämna utförandet av vad som faktiskt är hälso- och sjukvårdsuppgifter till personer som normalt sett saknar medicinska kunskaper.

9.4.8 Samverkan när den enskilde behöver hjälp att utföra egenvård av någon som gör detta i sin yrkesutövning

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.4.9 skriftlig planering när den enskilde behöver hjälp att utföra egenvården av någon som gör detta i sin yrkesutövning

Umeå kommun ställer sig bakom förslaget med reservation för föreslaget undantag.

Den som utför egenvård har aldrig möjlighet att läsa patientjournal om det skulle finnas något skäl för att utifrån den säkerställa vårdens utförande, och

utföraren har inget formellt sätt att för att hitta rätt kontakt om det uppstår frågor som rör egenvården. Kommunen anser att en skriftlig planering alltid skall göras oavsett om åtgärderna är basala eller inte.

9.4.10 Tydliggörande av att vissa uppgifter ska dokumenteras i patientens journal

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.4.11 Ansvar för instruktioner och rådgivning när den enskilde behöver hjälp att utföra egenvården av någon som gör detta i sin yrkesutövning

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.4.12 Uppföljning när den enskilde behöver hjälp att utföra egenvården av någon som gör detta i sin yrkesutövning

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.4.13 Socialstyrelsen får i uppdrag att föreskriva hur egenvård skall beaktas i vårdgivarens systematiska patientsäkerhetsarbete

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.5 Nödvändiga förändringar i patientlagen

Umeå kommun är tveksam till om förslaget åstadkommer den ändring som behövs för att möjliggöra i att överföra ansvaret för egenvård på någon som skall utföra den självständigt i sin yrkesutövning utan medverkan av den enskilde, dvs för de fall där den enskilde är helt beroende av att någon annan utför egenvårdsuppgifterna.

Utifrån vad som framgår av prop. 2013/14:106 *Patientlag* s 121, Patientlagen 5kap 2–3§ och Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) 5kap 3§, så bedömer kommunen att det finns skäl för att idag tolka egenvård som ett till patienten och i viss mån anhöriga avgränsat ansvarsområde. Det vill säga, att egenvård har en naturligt inbyggd begränsning och räckvidd utifrån lag och förarbete, genom vad den enskilde av den legitimerade yrkesutövaren bedömt att den enskilde själv, eller genom att ta hjälp av anhörig, har möjlighet och förutsättningar efter ett överlämnande, både att utföra och också ta ansvar för. Genom patientlagen och dess förarbete talar man om patientens medverkan genom att han eller hon själv utför viss vård och behandling, och även om anhörigas möjlighet och förutsättning att delta i den enskildes vård. Beträffande möjlighet för de som i sin yrkesutövning medverkar i den enskildes egenvård, så är det sådan som har formats av pragmatik och sedvänja, inte något som egentligen har stöd i lag. Kommunen bedömer att laghänvisning ovan inte avsett att förändra hälso- och sjukvårdens uppdrag, eller för den delen

möjliggöra för att överlämna ansvaret för hälso- och sjukvårdsuppgifter på en annan verksamhet eller över en vårdgivargräns med mindre än att tillämpa de regler som gäller för delegering eller genom att ingå avtal om att överlämna hälso- och sjukvårdsuppgifter. Kommunen är därför tveksam till om uttrycket "patienten själv eller med hjälp av någon annan" åstadkommer den avsedda förändringen, dvs att även någon i sin yrkesutövning självständigt kan ansvara för patientens hälso- och sjukvård i form av egenvård utan medverkan av den enskilde.

9.6.1 Hjälpp med egenvård i LSS-verksamhet skall endast få ges under vissa förutsättningar

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.6.2 Hälso- och sjukvården skall informeras om skada eller risk för skada har inträffat vid egenvården

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.6.3 Krav på rutiner för egenvård

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.6.4 Inget krav på försäkring när hjälp ges med egenvård av en personlig assistent

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.7 Krav att redovisa rutiner för egenvård i samband med ansökan om tillstånd

Umeå kommun instämmer med förslaget.

9.8 Hälso- och sjukvården ska ta särskild hänsyn när vård ska ges till personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar.

Umeå kommun står bakom förslaget, men med grund i utredningens bedömning i (9.8.2) vill kommunen i sammanhanget hänvisa kommentaren under avsnitt (9.9.5)

9.9 Förstärkt rätt till personlig assistans för personer som har behov av sjukvårdande insatser enl. hälso- och sjukvårdslagen.

Umeå kommun står bakom förslaget, men bedömer att det är förenat med fler begränsningar än vilka utförare som kan komma att ses som vårdgivare med anställd hälso- och sjukvårdspersonal, jfr SOU 2021:37 avsnitt (9.9.3) sidan 366 och kommunens kommentar till avsnitt (9.9.5)

9.9.5 Den ansvariga sjukvårdshuvudmannen ska ha ingått en överenskommelse med arbetsgivare till personliga assistenter om utförande av de sjukvårdande insatserna

Umeå kommun bedömer att det är nödvändigt med vissa lagändringar för att Kommuner enligt förslaget (9.9) skall kunna ta ansvar för att både utföra och erbjuda viss typ av hälso- och sjukvård.

Av 2kap 2§ Kommunallagen (2017:725),(KL) framgår att kommuner och Regioner inte får ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, en annan Region eller någon annan ska ha hand om. Kortfattat och förenklat kan sägas att kommunerna skall och får befatta sig med vård på primärvårdsnivå, sådan som det följer av hälso- och sjukvårdslagen. Sett till bestämmelsen i KL så innebär det klara begränsningar i vilka slags hälso- och sjukvårdsuppgifter en kommun ska, kan och får erbjuda, både vid ingående av avtal och vid delegation över huvudmannagränser. Umeå kommun bedömer att förslaget kräver vissa ändringar av hälso- och sjukvårdslagen för att åstadkomma en förutsättning för kommuner att kunna erbjuda och få utföra avancerad hälso-och sjukvård, dvs sådan som idag går utöver kommunens juridiska och faktiska kompetens. Hur dessa ändringar ser ut och om eventuella andra följdändringar skulle krävas, det förutsätter en helt egen utredning.

9.10. 1 Inget förslag om utökad anmälnings- eller uppgiftsskyldighet

Umeå kommun avstyrker förslaget.

Kommunen anser att det föreligger ett behov av utökad anmälnings- och uppgiftsskyldighet i ärenden om personlig assistans. Kommunen anser att det i Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) bör införas en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden liknande den i 110 kap 46§, Socialförsäkringsbalken (2010:110),(SFB) med hänsyn till att insatser enl. LSS många gånger inte kan eller bör tidsbegränsas, utan beviljas tills vidare. En uppgiftsskyldighet jämlig den i SFB bedömer kommunen även kan vara till nytta för mottagaren av ekonomisk ersättning för personlig assistans, i och med att en sådan på ett tidigare stadium än tex vid en uppföljning av en insats skulle kunna förhindra felaktiga utbetalningar som kan medföra återkrav och, eller, anmälningar om misstanke om bidragsbrott.

Det är viktigt att förmånstagare visar aktsamhet och lämnar riktiga uppgifter som ligger till grund för bedömning av utkrävandet av rättigheter. Att den enskilde lämnar korrekta uppgifter är av särskild betydelse i det att kommunerna har att förvalta och ta ansvar för att kommunala medel används på ett korrekt sätt.

För att skydda de kommunala finanserna och för att bevara förtroendet för kommunen samt det långsiktiga upprätthållandet av trygghets- och rättighetssystemen finns det anledning att i LSS införa en med 110 kap 46§ SFB jämförbar skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. De uppgifter som kan komma att omfattas av en sådan uppgiftsskyldighet är uppgifter som blir föremål för socialtjänstsekretessen.

9.10.2 Fördröjd omprövning när en överenskommelse om sjukvårdande insatser upphört att gälla

Umeå kommun har inga synpunkter på förslaget.

9.10.3 Inget förslag om förändrad möjlighet till omprövning av gynnande beslut enligt LSS

Umeå kommun delar utredningens bedömning.

9.11 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Umeå kommun har inga synpunkter på förslaget.

10.3 En omstart behövs- annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade upphävs.

Umeå kommun instämmer med förslaget då rättsläget och tillämpningen för dessa behov i att kunna grunda rätt till personlig assistans i dag är begränsade, men också därför att begreppen så som de beskrivits i **10.2** skapat ottydlighet och stora variationer i hur kriterierna enligt lagen idag bedöms.

10.4.1 Behov av stöd för att förebygga vissa beteenden och minska risken för skador till följd av sådana beteenden blir ett nytt grundläggande behov

Umeå kommun instämmer med förslaget.

10.4.2 Behov av kontinuerligt stöd som föranleds av medicinsk problematik blir ett nytt grundläggande behov

Umeå kommun instämmer med förslaget.

10.4.3 Kvalificerat motiverande eller vägledande stöd ska bedömas som en del i det grundläggande behov som det avser att tillgodose

Umeå kommun instämmer med förslaget.

10.5 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Umeå kommun har inga synpunkter på förslaget

11.3 Vårt vägval – Schablon och reglering i författning i stället för kunskapsstöd eller riktlinjer

Umeå kommun delar utredningens bedömning.

11.4 Vissa stödbehov ska beaktas i sin helhet – utan att något föräldraavdrag görs.

Umeå kommun instämmer med förslaget.

11.5 Föräldraavdraget schabloniseras

Umeå kommun instämmer med förslaget.

11.6 Ventilen – Hänsyn till det enskilda barnets situation

Umeå kommun instämmer med förslaget.

11.7 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Umeå kommun har inga synpunkter på förslaget.

12.10.1 Förslag om uppföljning av förstärkt stöd vid behov av sjukvårdande insatser

Umeå kommun instämmer med förslaget.

12.10.2 Förslag till uppföljning av de nya grundläggande behoven

Umeå kommun instämmer med förslaget.

12.10.3 Förslag till uppföljning av det schabloniserade föräldraavdraget

Umeå kommun instämmer med förslaget.

12.11 Stöd till införande av ny lagstiftning om egenvård

Umeå kommun instämmer med förslaget.

Karolina Lundqvist
Socialdirektör

Maria Sydlén
Jurist